

7. Невзоров Р. В. Наземне навчання бойовим польотам як умова якісної фахової підготовки майбутніх льотчиків тактичної авіації. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. № 1 (95). С. 248-256.
8. Невзоров Р. В. Педагогічні особливості наземного навчання бойовим польотам майбутніх льотчиків тактичної авіації. *Вісник національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*. Київ, 2020. № (16) 20. С. 103-109.
9. Телелим В. М., Приходько Ю. І. Військова освіта в системі обороноздатності держави: проблеми, світові та національні тенденції розвитку. *Військова освіта*. 2013. № 2. С. 3–19.
10. Nevzorov R.V. Main components of the pedagogical system of ground-based training for combat flights of future pilots of tactical aviation. *Образование в 21-ом веке*. Ереван, 2020. № 1(3). С. 247-257.

Сердюк Г. А.
аспірантка

Інститут професійно-технічної освіти Національної академії
педагогічних наук України,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Чернігівський обласний педагогічний ліцей для обдарованої
сільської молоді
м. Чернігів, Україна

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ

Освіта, її напрями розвитку, зміст і навчальні технології, організація знаходяться в епіцентрі дискусій, що розгорнулися нині у світовому інтелектуальному середовищі. Ідеться про опрацювання нової філософії освіти ХХІ ст. [1, с. 176]. Виклики сучасного суспільства, у якому успішно здійснюється науково-технічний розвиток, спонукають визначити чіткі орієнтири для формування єдиного освітнього простору, у якому відбувається

становлення гармонійної і цілісної особистості. Панування технократичних цінностей, підпорядкованих вирішенню глобальних проблем людства, часом нівелює духовну сутність людини, яка прагне саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення.

Інформаційне суспільство – це новий, особливий етап життєдіяльності цивілізації. Він базується на інтелекті [1, с. 178]. Найбільша загроза – це втратити себе у вирі інформаційного простору, у ритмі технонізованого суспільства. Тому важливо подолати відчуження освіти від особистісних інтересів, бажань, переживань. Звідси необхідність знайти нові методологічні підходи, які сприятимуть особистісному розвитку здобувачів освіти та активізуватимуть прагнення до освіти протягом усього життя; сприятимуть реалізації потреби особистості до наукового пізнання світу і формуватимуть уміння виконувати дослідницьку роботу та здатність самостійно і творчо опановувати нові способи діяльності. Духовність має стати діяльнісною, набуті знання – практичними, особистість – самодостатньою, освітній процес – цілісним, гармонійним.

Сучасний учитель повинен навчати своїх учнів бути відкритими, готовими долати труднощі, орієнтуватися в новому інформаційному суспільстві, постійно самовдосконалюватися та прагнути самореалізації [6]. Очевидно, що не кожен навчальний заклад стає Школою в сакральному розумінні цього слова. Вибудовуючи освітню концепцію ліцею (Чернігівський обласний педагогічний ліцей для обдарованої сільської молоді Чернігівської обласної ради), ми виходили з того, що творцем, осередком і метою всього суспільно-економічного життя є людина, а отже, людиноцентризм – основний принцип ліцею. З перших кроків були визначені три ключові пріоритети функціонування ліцею як інноваційного закладу: Інтелект, Духовність і Здоров'я [4, 3].

Нова парадигма розвитку системи старшої профільної школи визначає необхідність змін щодо підходів, принципів, змісту, методів, форм та технологій організації педагогічної діяльності. Проблемними залишаються питання, пов'язані зі створенням комфортного освітнього середовища, здатного задовольнити запити учнівської молоді, яка виявляє здібності до дослідницько-експериментальної, наукової, конструкторської, винахідницької, пошукової діяльності; організації освітньої діяльності ліцеїв

наукового спрямування (Положення про науковий ліцей від 22 травня 2019 р. № 438); формування стратегії освітнього закладу щодо роботи з науково-обдарованою молоддю; ефективною системою відбору здобувачів освіти в профільну школу; система методів, форм, технологій у навчанні обдарованої молоді; забезпечення поглибленого вивчення профільних предметів та набуття компетентностей, необхідних для подальшої наукової і науково-технічної діяльності.

Зазначене ускладнюється й низкою суперечностей, що потребують розв'язання, а саме між:

- об'єктивною потребою створення наукових ліцеїв та недостатнім досвідом щодо провадження освітньої діяльності на основі підходів дослідно-орієнтованого навчання;

- наявністю Стандарту спеціалізованої освіти наукового спрямування та необхідністю вдосконалення змісту профільної освіти, розроблення та впровадження нових освітніх технологій і форм організації освітнього процесу;

- потужними можливостями для навчання обдарованих дітей та необхідністю вдосконалити систему пошуку і відбору для навчання здобувачів освіти, які виявляють здібності до навчально-дослідницької, дослідницько-експериментальної, наукової, конструкторської, винахідницької, пошукової діяльності;

- потребою цілеспрямованого формування науково-дослідницької компетентності та необхідністю науково обґрунтованої методики, яка б цьому сприяла.

Здобувачі освіти, які цілеспрямовано займаються дослідницькою діяльністю, мають істотні якісні характеристики та сформовані навички й уміння, які становлять основу науково-дослідницької компетентності. Вони вирізняються пізнавальною активністю, прагненням досліджувати, глибоко вивчати профільні предмети. Це підводить нас до висновків, що науково-дослідницька компетентність формується в умовах інноваційного освітнього простору сучасного освітнього закладу в результаті успішної реалізації колективної дослідницької діяльності та самостійного пошуку.

Забезпечення наукового пошуку, розвиток здібностей у напрямках наукової, проєктної діяльності; поєднання теоретичних та практичних знань, розвиток креативного мислення, досягнення

синергічного ефекту в засвоєнні знань; набуття здобувачами освіти досвіду участі в науково-дослідницькій роботі, наукових дискусіях, конференціях, семінарах; здійснення науково-практичної діяльності – завдання, які реалізуються в освітньому закладі для обдарованої молоді.

За умови ефективної діяльності старшої профільної школи, здобувачі освіти набувають компетенцій і навичок, необхідних для подальшої реалізації у сфері професійних інтересів. Це вимагає системного підходу, прогностичного бачення, світоглядного розуміння. Ідеться про створення інтегральної наскрізної системи виявлення, активного залучення учнівської молоді до наукової діяльності на всіх етапах навчання та вдосконалення фахового рівня вчителів з метою розвитку наукового потенціалу ліцеїстів.

Організація науково-дослідницької діяльності в освітніх закладах – важлива складова саморозвитку, самореалізації, самовиховання, що в цілому істотно впливає на особистісно-професійне становлення обдарованої молоді. Потреба вивчати, досліджувати, експериментувати, задовольняти пізнавальні інтереси до профільних наук, розвивати і реалізовувати дослідницькі уміння за умови створення відповідного освітнього середовища визначає стиль життя старшокласників. Гармонійне поєднання можливостей профільної школи для обдарованої молоді, зорієнтованої на розвиток як ключових, так і предметних компетентностей, із запитами щодо науково-дослідницької діяльності відкриває нові можливості для формування потужного інтелектуального, творчого потенціалу здобувачів освіти.

Список літератури:

1. Булейко О. І. Наука і освіта XXI століття: тенденції суспільного розвитку Філософія науки: традиції та інновації, 2012, № 2.
2. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ. 2004. 212 с.
3. Коломієць Г.В. Внутрішня система забезпечення якості освіти ліцею: вимога часу й історія розвитку. Щорічник Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді Чернігівської обласної ради: питання

педагогіки, методики та науки. Чернігів: Десна Поліграф. 2020. С. 5-14

4. Коломієць Г.В. Екошкола: екологія душі, свідомості і середовища (концептуальні освітньо-філософські та методичні аспекти сучасної екоосвіти) // Обдарована дитина. 2013. № 16. С. 3-6
5. Недодатко Н.Г. Формування навчально-дослідницьких умінь старшокласників: Дис. канд.пед.наук: 13.00.01/ Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг. 2000. 38 с.
6. Опачко М.В. Філософія сучасної освіти. Навчально-методичний посібник. Ужгород: УжНУ, 2016. С. 72
7. Формування навичок дослідницької діяльності учнів / Людмила Мироненко // Майстерня вчителя: Додаток до газети: «Джерело». 2013. № 1. С. 2-3